

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Палітычная, граматкавая і літаратурная газета.

Адрас Рэдакцыі і Адміністрацыі:
WILNIA, ZAWALNAJA 1-1 (Вильно, Завальна 1-1).
Рэдакцыя адчынілася ад 9 гадз. ран. да 4-аі увеч.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Кошты выдавання пакрываюць складкі.
Складка ў год 4 зал., на паўгода — 2 зал.,
на 3 месяцы — 1 зал.

А Б З Я М Л І.

(Да дыскусіі ў справе абнаўлення БХД).

Чакаў я, чакаў, калі на бацьках «Бел. Крыніцы» пачне хто гаварыць аб справе зямельнай у абноўленай праграме БХД і не дачакаў. Ужо многа аб чым гаварылася, а аб гэтай, так важнай у жыцці беларускага народу, справе дагэтуль ня сказана нічога. Вось-жа няхай мне будзе дазволена выказаць свае думкі аб справе зямельнай.

Кожнаму беларусу, які паважна думае аб будучыні свайго народу, ясным ёсць, што зямля, гэтая галоўная падстава быту нашага народу, або ўсё ж з рук яго ўцякае, або дробіцца так, што ўжо ня ў сілах яна выжывіць сваіх гаспадароў. Аб гэтым у Зах. Беларусі ясна нам гавораць вузенькія палоскі, вобак панскіх абшараў і асадніцкіх калёніяў, а ў Беларусі Усходняй розныя колхозы і совхозы, створаныя з аднятых сілай ад беларускага народу зямель. Гэтакае палажэнне зямельнай справы ў Беларусі, яўна крыўднае для беларускага народу, няўхільна змушае гэты народ мець сваю ўласную народную зямельную праграму і імкнуцца да яе рэалізацыі.

Існуюць на свеце розныя зямельныя праграмы і розныя спосабы карыстання і валадання зямлёй. Прыгледзімся да іх папарадку і зробім адпаведныя да патрэб беларускага народу выснавы.

1. Валаданыне і карыстанне зямлёй на аснове неагранічанай уласнасці прыватнай, на аснове буржуазна-капіталістычных, якое спрыяе нагромаджэнню вялікіх запасаў зямлі ў руках нямногіх паноў з яўнай крыўдай малазямельных і беззямельных сялянскіх масаў, зьяўляецца выразна несправядлівым, аджыўшым свой век і дзеля гэтага гаварыць аб ім тут ня прыходзіцца. Асабліва гэта робіцца нам ясным, калі уявім сабе, што зямлі ў нас ёсць мала і што нельга яе мець і ёй карыстаць, столькі і як каму гэтага хочацца.

2. Гэтаму неагранічанаму прыватніцкаму спосабу валадання і карыстання зямлёй процістаўляецца спосаб поўнага скасавання прыватнага зямельнага права, спосаб камуністычны. Пры гэтым спосабе, як гэта ёсць сяння ў СССР, зямля лічыцца супольнай уласнасцю ўсіх грамадзян, супольна абрабляецца рознымі калектывнымі арганізацыямі, а так-жа супольна карыстаюцца плодамі зямлі тым, што на ёй працуюць.

Вось-жа ў тэорыі гэтка зямельны парадок можа каму здацца добрым, але ў практыцы сусім інакш. У саветскай практыцы вышля з гэтым так: зямля — ўласнасць дзяржавы, а ўсё сялянства — гэта звычайныя парабкі дзяржавы, пі сьпісней кажучы — ўраду, які з ласкі сваёй пакідае яму толькі абірки з яго мазольнай працы, а рэшту забірае на свае патрэбы, часта нямаючы нічога супольнага з дабрабытам агульна-грамадскім. Дык і пры камуністычным спосабе валадання зямлёй, так як і пры буржуазным, карыстаюцца нямногія, а працуюць і перпяць бяду дужа і дужа многія. Значна, і аб увядзенні камуністычнага валадання зямлёй, асабліва калі заводзіць яго сілай, як у СССР, думаць беларускаму народу ня прыходзіцца.

3. Ёсць яшчэ спосаб валадання зямлёй, які можна назваць народна-соцыялістычным. Сутнасць яго ў тым, што ўся зямля якога краю лічыцца ўласнасцю агульна-народнай, дзяржаўнай, а сялянам зямлядаецца дзеля прыватнага карыстання, але не на ўласнасць. Добры бок гэтакага спосабу ў тым, што ніхто ня мае магчымасці нагромадзіць зашмат зямлі ў сваіх руках з шкодай для іншых, а бліжэй бок, што цалком касуецца права ўласнасці, што ў практыцы можа давесці народ да такога-ж нявольніцка-парабка, як і ў камуністых.

4. Але як агулам у жыцці, так і ў справе зямельнай беларускага народу, здаецца, найлепшай будзе дарога сярэдня. Зямельную сваю праграму беларускі народ павінен будаваць так, каб яна сапраўды адпаведнай была як прыватнаму эканамічнаму і маральнаму дабру грамадзян беларускага краю, так і агульна-грамадскаму дабру гэтай краіны. Дзеля гэтага зямельная справа беларускага народу павінна быць вырашана прынцыпова на падставе права ўласнасці, але так, каб гэта права ня шкодзіла агульна-грамадскаму дабру.

Праўда, думкі гэтыя ўжо выказаў нехта ў адным з папярэдніх нумароў «Бел. Крыніцы», калі была гутарка аб праве ўласнасці, і мне яны падабаліся, дык я іх прымаю за свае і тасую іх так-жа да справы зямельнай. Будаваць зямельную гаспадарку на падставе калектывных, дзе гэтага хочуць людзі і дзе гэтага вымагае агульна-грамадскае дабро, — гэта па-

З дзейнасці Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры.

у. Кіежпунь, Вільно-Троцкага пав. Справаздача за 1934 г. з дзейнасці гуртка Б.І.Н.К. у Кіежпунях, Турхельскай вол., Віленска-Троцкага павіету, выкладае ў кароткіх словах так:

Кніжкі з бібліятэкі гуртка і газетамі карысталіся некалькі вясак.

Прачытана 50 кніжак. Газеты атрымліваў гурток такіх: «Бел. Крыніца», «Самаромач», «Хрысціянскаму Думку» і «Шлях Моладзі». Гурток у вёсках паўраў друкаваныя словы, больш дзейнасці развіць з прычын адзінае незалежнасці ня мог.

На сабраўні, дн. 9.ІІ.35 г., урад гуртка паставіў прылучыцца да Юшкоўскага гуртка Б.І.Н.К. і працаваць супольнымі сіламі.

Бібліятэка астаецца на месцы ў Кіежпунях. Задачыкам бібліятэкі будзе г. Пракаповіч Ізідар. Некаторымі часопісамі беларускімі паставіліся карыстацца з гуртка ў Юшкох.

Сябры Кіежпунскага гуртка Бел. Інстытуту Гасп. і Культуры ад дн. 9.ІІ. 1935 г. будуць сябрамі гуртка ў Юшкох.

Малядэчна. Замість справаздачы з Малядэчнаскага павіету я прымушаны паведзіць, што дзейнасць гуртка Інстытуту на прасторы павіету спыніла адміністрацыйныя ўлады.

На пачатку дзейнасці Інстытуту, г. зн. у гадох 1926—27, быў зацверджаны цэль гуртка ў Малядэчнаскай павіеці, а нават у Радзавіччах быў зарганізаваны Цэнтральны Аддзел Інстытуту, якому падлягалі гурткі Вілежскага і Малядэчнаскага павіетаў. Гурткі, апроч Радзавічч, былі ў Дуброві, Маляж Бораўшчынне і Крыніцы. У М. Бораўшчынне гурток быў ліквідаваны пару гадоў таму пасля адбытых тамка арыштаў, а іншыя тры журдычна існавалі далей, а гурток у в. Крыніцы нават пражыў некалькі гадоў дзейнасці, тады, калі ў Радзавіччах і Дуброві гурткі зачынілі.

У вяршні месяцы прашага 1934 году быў зарганізаваны новы гурток у в. Паліжы кала Ракавы

і ў гэтым-жа месцы была паданая заява Малядэчнаскаму староству. Пасля заявы паліцыя пачала рабіць падрабязныя «дopyты» ў закладчыкаў гуртка і рэзультат быў такі, што закладчыкі адказаліся ад арганізавання гуртка. Бolej таго. У старостве прыпомнілі аб існаванні іншых гурткоў Інстытуту і ўсё адным мехам скасавалі. Так, што цяпер у Малядэчнаскай павіеці няма ніводнага гуртка Інстытуту.

Інструктар. Ад Рэдакцыі. Наш супрацоўнік даведваўся падрабязна ў Цэнтральным Інстытуте аб гэтым «палаўным» скасаванні гурткоў Інстытуту ў Малядэчнаскай павіеці і аказалася, што ўсё вышэпадзанае згоднае з праўдай. Нашаму супрацоўніку ўдалося дастаць копію папярэдняга Малядэчнаскага староства аб скасаванні гурткоў. Воў жана:

Starosta Powiatowy. Mołodeczno
Mołodecki. dnia 28 października
Nr. B. 189/Stow. 1934.

Do Zarządu Głównego Białoruskiego Instytutu Gospodarki i Kultury w Wilnie ul. Zawalna Nr. 1.

Wobec tego, że Kola Białoruskiego Instytutu Gospodarki i Kultury w m. Radoszkowicach, we wsi Dubrowa gm. Rakowskiej i we wsi Krynica gm. Radoszkowskiej od 1930 r. nie przejawiają żadnej działalności oraz, od tegoż czasu nie odbywały się tam zebrania członków jak również nie ma ani Zarządu ani też Kierowników, albowiem członkowie Zarządu względnie kierownicy w międzyczasie bądź wyjechali z terenu powiatu bądź zbiegli do ZSRR, na zasadzie art. 26 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27.X.1932, o prawie o stowarzyszeniach (Dz. U. R. R. Nr. 94, poz. 808), wykreśliłem te Kola — a mianowicie: Kolo w m. Radoszkowicach, we wsi Krynica gm. Radoszkowskiej i we wsi Dubrowa gm. Rakowskiej z rejestru tut. Starostwa.

O powyższem podejść do wiadomości. Starosta Powiatowy. M. Olszewski.

Апроч гэтага мы даведаліся, што пасля «дopyтаў» паліцыі ня мог зарганізаванца ў прашлым годзе гурток у в. Анісімавіччах, Баранавічскага пав. Як бацьм, труднасі ў працы Інстытуту вялікія і то ня толькі ў Малядэчнаскай павіеці, але ў іншых.

мойму ідэал, які сапраўды суліць лепшую будучыню беларускаму народу.

Урэшце прапаную прыняць у зямельную праграму абноўленай БХД наступныя пункты:

1. Зямля і ўсё прыродныя багацці на Беларусі на падставе прыроднага права зьяўляюцца ўласнасцю беларускага народу.

2. Валаданыне і карыстанне зямлёй на Беларусі павінна быць апярта на падставе права ўласнасці.

3. Прыватная зямельная ўласнасць павінна быць разложанай так, каб ня шкодзіла агульна-грамадскаму дабру.

4. Вобак прыватных зямельных гаспадарак могуць існаваць і гаспадаркі калектывныя, дзе гэтага хочуць людзі, а так-жа дзе гэтага вымагае агульна-грамадскае дабро.

5. Найлепшай формай прыватнай зямельнай гаспадаркі на-

лежа ўважаць гаспадарча-самавыстархальныя хутары.

6. Хутары павінны мець зямлі ня больш такой нормы, якой хапае на дастатнае выжывленне і культурнае ўтрыманне сялянскай сям'і.

7. Арганізаванне зямельных гаспадарак, а так-жа азначэнне колькасці зямлі і варункаў яе атрымання праводзіцца адпаведнымі органамі ў паразуменні з запікаўленымі.

8. Імкнуцца да пашырэння і павялічання зямельна-гаспадарчай культуры.

9. За справядлівыя цэны на прадукты сялянскія і фабрычныя; проціў выкарыстання вёскі месцамі і наадварот.

10. Протіў чужацкага асідніцтва на беларускіх землях.

Абноўленую нашу арганізацыю прапаную назваць: Беларускае Народнае Аб'яднанне.

Ул. Ц-ч.

Z hazet.

Jašče ab našaj wioscy.

U 6 numary „B. Krynicy“ my pisali ab demoralizacyi biełaruskaje wioski. U adnym z apocynich numaroŭ (z 12.II. h. m.) sprawaj našaj wioski zaniausia i „Kurjer Wil.“ Polski sanacyjny orhan starajecca dajsci pryčyn niedawieru biełaruskaje wioski da ūsiaho čužoŭa, i jahonyja razwažaŭni na hetuju temu dawoli cikawaja, tak što warta z imi zaznajomicca.

„Žychar wioski adnosicca da ūsiaho i ūsiech niaprychilna — piša „Kur. Wil.“ Nie ūzhadawany ŭ moładaści, panižany, biazmierna ahraničany i niedalokazorki, jon nikomu nia wieryc i nikoha nie paważaje. U žyćci kirujecca bolejš instynktam, čym świadmaściam. Što jon robić, to robić z przyrodnich nachilaŭ (hoład, žanimstwa, patomstwa), a nie z metazhodnaha dziejaŭnia. Nia znaje jon tak-ža bačkaŭščyny, dyk ab jaje i nia dbaje. A jaho relihija i jaho „wialikaja“ nabožnaść zusim jamu nie pieroškadžaje dakonywać čynaŭ niaraz brydotnych. Bo relihija žychara wioski nie wyplywaie z lubowi Boha i bližniaha, nie padaie jamu abawiazkaŭ dla spaŭniaŭnia ū štodziennym žyćci, ale służyc jamu strachoukaju na zahrobnaje žyćcio. Relihija žychara wioski jość adzinaj prajawaj jahonaj kultury. Adhyrywaie tut jašče rolu ambicyja, žadaŭnie žwiarnuć na siabie ūwahu, wyblicca spasiarod inšych i h. d. Usio inšaje jość dla jaho čužoje, niezrozumiełaje i niedastupnaje. Byŭ jon i jość u lancuchoch duchowaje niawoli i doŭha jašče niawolnikam astaniecca. Dziela hetaha nia dbaje jon ab ruki, jakija zmahajucca za narod i hatoŭ ich sam adsiakać“...

„Trudna pawieryc, jakuju čornaju, jakuju ahraničanaju jość duša iwiejskaje wioski („Kur. Wil.“ padaie wiestki z-pad lŭja“), jakaja hetaja duša pierwabytnaja i dalokaja ad sapraŭdaści. Dziela hetaha iwiejskaja wioska kožnaj chwiliŭni moža pryniać woblik woraha abo przyciela, zainteresawana abo raŭnadušana, pastupowa abo reakcyjnaha, woblik polski — niemiecki — rasiejski ci jašče nšy, nia maie jon u sapraŭdaści ni-

jakaha wobliku, aproč zaŭsiody niazmiennaha wyhladu i przykidwaŭniaŭ („pozorów“). Dziela hetaha nia treba wieryc u toje, kab možno bylo ū praciahu karotkaha času ci nawat niekalkich hadoŭ zmienic wiosku. Tolki daŭžejšy čas abserwacyi pakazwaie sapraŭdaść, biez katoraj żywiecca jak wa ūmrojenym świecie“...

„Na wioscy jość roznyja stali i kasty. Utwaryliŭsia jany z zwyčajnaj przyrodnej niarounaści čalawieka. Kirujucca jany ū žyćci ū adnosinach da inšych najnižejšymi instynktami. Dyk žadaŭniem ich jość nie supracoinstwa i luboŭ, a na hruncie ahulnaj cieŭnaty i biezczaradnej hality — biazlitasnaje hniebieŭnie slabiejšych. Zhetul dzikaść adnosin na wioscy. Zhetul na wioscy niedawter i pesymizm. Zhetul radaść, što hinie susied, bo hinie worah. Zhetul złość, što niekam dobra wiadziecca, bo i heta budzie worah. U hetakaj atmosfery żywie wioska. U zaŭsiodynym panižeŭni i ū zaŭsiodynym strachu, u niapewnaści, što heta jaje zaŭtra abo za chwiliŭni spatkaie... I dziela hetaha jana nikomu pawieryc i dawieracca nia moža. Nikoli biespasiaradna prociŭ ničoha nie wystupaie, bo jość ciomnaja, niezaradnaja i slabaja... Chiba pry akazii, na katoruju moža čakać hadami“...

Hetak charakteryzuie našu wiosku „Kur. Wil.“ Charakteryŭtyka, jak bačym, cikawaja i ū niekatorych ryŭsach zusim blizkaja da praŭdy. Z jaje widać, što polskaja rabota na biełaruskaj wioscy idzie nia tolki tuha, ale bieznadziejna: wioska zamknułaŭsia sama ū sabie i čakaie lepšych časaŭ, čakaie niekaj „akazii“, jakaja dalab mahčymaść biełaruskaj duży wyjawić usie jaje przyrodnyja ūlaściwaści i baħacie. A tymčasam naš sielanin robić wyhlad („pozory“) i przykidwajecca takim, jakim jamu lepš i biešplačniej żywiecca. Woś ū ūsia praktyčnaja filazofija biełaruskaje wioski adnosna da čužych... A čužyja żywuć na biełaruskaj wioscy, jak „wa ūmrojenym świecie“ i śniać ab swaich „wialikich zdabytkach“.

Što kaža ksiondz Siečka?

Ks. Siečka ū „D. Wil.“ z dnia 11.II. h. h. u artykule „Ksiondz na

3 царкоунага пагосту.

Няма супакою на царкоўным пагосце Праваслаўнай Царквы ў Польшчы: барацьба палякоў з маскаламі за народную душу беларусаў і украінцаў ня спыняецца.

Царска-расейскія ўлады пакінулі ў нашым краю глыбокія сляды сваей русыфікатарскай палітыкі, асабліва на царкоўным пагосце, дзе і да сяння, у большасці прыходаў, трымаецца маскоўшчына.

Маскалі, што знаходзяцца цяпер у Польшчы, гэтыя сляды маскоўскіх ботаў кладуць у фундамент, на якім стараюцца збудаваць гмах тэрыторыяльна-нацыянальнай меншасці ў Польшчы — дамагаюцца правоў — прызнання расейскай меншасці ў Польшчы.

Роскашы, выплываючай з правоў нац. меншасці ў Польшчы — мы, беларусы, маскалам не завідваем, але сляды маскоўскай няволі ў нашым краю ніколі ня могуць быць фундаментам апоры для расейцаў.

Гэтага „фундаменту“ расейшчыны трымаецца большасць права-

кresach“ padaie swaje razwažaŭni ab wažnaści pracy polskaha ksiandza na „kresach“. Asabliwuju ūwahu jon zwačowaie na patrebu bolšych staraŭniaŭ kala nawarotu prawasłaŭnych na katalictwa. Pry hetym ks. Siečka bidaie, što polskaje hramadźianstwa i polskija ūlady nie zdajuć sabie sprawy z wažnaści hetaj sprawy, bo nawarot prawasłaŭnych na katalictwa ū mnohich wypadkach raŭniajeccca nawarot ich da polščyny. „Prawasłaŭny, katory nawierniecca na katalika, stajecca z biełarusa abo rasiejca palakom“ — kaža ks. Siečka.

Hetymi sławami ks. Siečka wyraziŭ adwiečnuju palitýčnuju metu polskaha duchawienstwa ū našym kraju. Dyk nia ma ničoha dziŭnaha, što ad takoha duchawienstwa adwaročwajucca nia tolki prawasłaŭnyja, ale i kataliki. Bo heta nie apostaly Chrystowny, ale apostaly polskaha nacjonalizmu i wynaradaŭleŭnia biełarusaŭ. A takich Siečkaŭ mnoha!

слаўнага духавенства і сьвецкія маскалі, уважаючы, што праваслаўе — гэта „русская вера“, а кожны праваслаўны — гэта „русский“.

Ня ўсе, аднак, маскалі трымаюцца расейшчыны на царкоўным пагосце: тыя, што зняверыліся ў трывалкасць гэтага фундаменту расейшчыны, бяз падмацавання шукаюць іншай апоры; пры гэтых знайшліся і „православні поляці“, якія цяпер найбольш рухлівыя на царкоўным пагосце.

Мітраполія ў Варшаве перакладае на польскую мову праваслаўную літургію і багаслаўіць польскія пачынанні на царкоўным пагосце, адначасна трымаючыся, дзе магчыма, слядоў русыфікатарскай палітыкі царскіх уладаў — маскоўшчыны.

Ерэс

у „Prawosławny Kalendarz“.

Нейкая выдавецкая супалка ў Томашове, Люблінскага ваяводства, „Głos Prawosławia“ wydała knižku — „Kalendarz Prawosławny“ na 1935 g. Гэты календар-кніжка — друкаваны папольску ў Любліне і мае 239 бачын. Выданы саліднае, багатае, з ілюстрацыямі. Змест — рэлігійна-польска-патрыятычна-папулярны. Пасля календарыюм, на 41 бачыне „kalendarza“ надрукаваны „Modlitwy prawosławne“. У гэтых „modlitwach“ ёсць і „Wyznanie Wiary“ — Верую.

Вось-жа ў гэтым тэксьце — Верую — папольску столькі недакладнасці, што зьяняе нават догматычнае разуменьне напrawasłaўнаму. Гэтую недакладнасць паказуюць праваслаўныя багасловы.

Пры гэтым трэба ведаць, што „Prawosławny Kalendarz“ распаўсюджваецца праваслаўнымі папамі-маскалямі ва ўсім нашым краі. А гэта рабіць папом накізвае духоўная ўлада зверху, — Мітрапаліт Дзяніс прызнаў, што надта патрэбен праваслаўны календар папольску, а сэкратар Сьв. Синоду, пан Рошчыцкі, пісьмом за № 11967 з дн

Wincuk Adważny.

Chłapiec.

POWIEŚĆ.

VII. Śledztwa.

30) Dziekan Kiškielis byŭ wielmi zaniaty kala budowy kaścioła: zbiraŭ hrošy, zwaziŭ materiał, swaryŭsia z budaŭničym, padachwočywaŭ rabotnikaŭ, lahdziŭ palicyju i h. d. A treba wiedać, što da 1905 hodu nowyja kaścioły nihdzie na Biełarusi nie budawaliŭsia i nawet prawic staryja ūrad pawalaŭ z wialikim ahraničeniem: treba bylo špišać wialikuju horbu papieraŭ, kab dostać ad hubernatara pazwaleŭnie na maluju papraŭku. Dyk wot u Murawance sprawa z kaściołam pryšla prosta da katastrofy: Kaścioł byŭ zdaŭna zapuščany, ciok jak sita; dy byŭ taki cieŭny, što ludzi ū im prosta dušyliŭsia. Na ūsie prośby budawać nowy kaścioł przychodziliŭ adkaz z Pieciarburhu: „Nie razriešajetsia!“ Tahdy ksiondz Kiškielis wyprasiŭ pazwaleŭnie paprawić i kryšku rasšyryć kaścioł stary. Na heta narešcie ūrad pazwoliŭ.

Tut Kiškielis wielmi ryzyknuŭ: zbiŭ palawinu staroha kaścioła; druhuju časć zabiŭ kaplicaj, a na miejsca razbitaj palawiny staŭ budawać nowy wializarny kaścioł — razoŭ šeść-siem bolšy ad staroha. Wiedama, usia ūlada palicejskaja byla naležna zahodžana. Murawanski prystaŭ, Nikifar Zarazaka, bywaŭ častym hościem u dziekana i, kab eblahčyc dziekanu sposab padchodu, sam „pazyčau“ u jaho kožny miesiac pa dwaccać piat rubloŭ; przytym lubiŭ paważna padžartawać: „Zapłacić, kazaŭ, japonŭski mikada“ — bałazie ab Japonii tahdy pačali hałaŭniej hawaryć. Pryjażdžaŭ nawet na śledztwa i asobny čynoŭnik z Pieciarburhu i z hetym dziekanu bylo kryšku trudniej, bo patrebn byŭ padchod dalikatniejšy, ale niejaka paradzili. Wot toj „wysoki čyn“ staŭ pišać pratakoły. Adnak dziekan nia daŭsia zlawić na wudu: ciahnuŭ i putaŭ usio dzieła sa swaimi świadkami aź da poznaha wiečara, — pakul nia prystroiŭ dobrej wiacyery. Tahdy tak razwiesialiŭ wažnaha haścia žartami i krepkim kaniačkom, što toj zabyŭsia i ab pratakołach. Pośle zahulali ū karty, i dziekan „prahulaŭ“ tamu čynoŭniku dźwieście rubloŭ. Zatoje nazaŭtra śledztwa pajšo lahčej i kaścioł moh dalej budawacca.

A Murawanski prystaŭ, Nikifar Zarazaka, byŭ čalawiek wielmi ludzki i sprawiadliwy: jakad kaho štości ūziaŭ, dyk sa skury wylaziŭ, a dzieła zabiŭ pawodle ūhaworu. Jon nawet mieŭ na heta adpa-

wiednuju pahaworku: „Kali dzieła nie zabić, dyk lepš i nia brać taho...“ — wiedama, čaho! A braŭ dobra — nie žalejućy; nu, i dawali jamu, nie žalejućy; a nawet lubili jaho za takuju poŭnuju sprawiadliwaść. Dziekan tolki praz jaho i ratawaŭsia. Bywaŭ... nu, što tam bywaŭ — niachaj sabie Usio rabiłasia z uradaŭaj tajnaj. Tolki adzin raz dziekan mieŭ pieraprawu niazwyčajnuju: praŭda, nia dzieła siabie, a dzieła niespakojnaha susieda. Ublutaŭsia ū palitiku zawałacki probaršč, ksiondz Marcinoŭski, a dziekanu przyštosia razblutywać. Dahetul tolki dziaikujućy prazorliwaści dziekana ksiondz Marcinoŭski stadiŭ cely ū swajej Zawałace. Nawet i sam Zarazaka machaŭ na Zawałaku rukoj i hawaryŭ: „Što-ž, maładoje piwa niachaj sabie pierašumiecca! Wialikaja Rasieja ad takoj Zawałaki nie prawallica“.

Tak dasiul puščali kantam toje, što ksiondz Marcinoŭski biez pazwaleŭnia prystawa jeździŭ na festy ū susiednija parachwii, a nawet u Ciulpiškach hawaryŭ nawuku; taksama darawaŭ Zarazaka i toje, što zlawiŭ u Zawałace Hanulu Jakubichu, jak wułyła dziaćiej, choć mieŭ jasnyja dowady, što heta bylo z ruki ksiandza Marcinoŭskaha; i jašče bolš darawaŭ, i darawaŭ-by ūsio, kab ksiondz Marcinoŭski nie pierajšoŭ mlyery. Adnak apoŭniaja sprawa narabiła šumu na celuju huberniu i zatušawać jaje nia bylo mahčyma. A bylo tak:

Zawałacki pop Zachar Dudziuk, toj, što pryjechaŭ na miejsca Iwana Kabyłkina, byŭ wielmi zaŭlatym misijaneram. Taki samy zaŭziaty misijaner byŭ i ksiondz Michał Marcinoŭski. Woś jany i zawiali pamiž saboj sprečki, danosy i sudy — prosta, biaz daj przyčyny. Narešcie znajšlasia i wažnaja przyčyna: Zachar Dudziuk wioŭ na mahilnik niaboščyka i jakraz pierachodziŭ kala kaścioła, a z kaścioła taksama wywodziŭ swajho miarca ksiondz Marcinoŭski. Dudziuk zdaleku zmiarkawaŭ niebašpieku i nie chacieŭ astacca zrazu: woś jon i pacisnuŭ svoj žalobny chod skarej. Ale ū prawasłaŭnaha niaboščyka ubłutaliŭ leicy ū koła i woz zatarmaziŭsia, a Dudziuk nie čakaŭ i pajšoŭ skarej. Tahdy sfarmawalaŭsia takaja pracesija: najpierš prawasłaŭny kryž, charuhwy, pośle pop Zachar Dudziuk z dziekanom Kuźmoj Narcukiewičam i sa špiawakami; za imi — katalicki kryž, pośle ksiondz Marcinoŭski sa swaim arhanistym i z choram; pośle jechaŭ niaboščyk-katalik; a na samym kancy — prawasłaŭny niaboščyk. Idzie heta na kancy za ūsimi žonka taho miarca i lamantuje: a Boža moj, Božaŭka! Čahož ja daždałasia? Jak taho katalika, dyk abodwy wiaduć, a majho Symonku miłaha, dyk nicta nie wladzie, nie piaje!...

I zara pośle tych pachowinaŭ i pop i ksiondz pasłali telehramy da hubernatara — adzin na druhoha. Hubernatar pieradaŭ dzieła Zarazaku, a hety przybieh da dziekana i przywaŭ jaho na supolnaje śledztwa. Razabraŭšy supolna ūsiu sprawy, jany tak sprytna napisali papieru hubernataru, što i pop i ksiondz byli przyznany winawatymi i dastali wostry vyhawar za narušeniŭnie carkoŭnaha parađku i hramadźianskaha supakoju.

Ale j tut dziełu nie kaniec: tolki što dziekan wiarnuŭsia ū Murawanku, jak nazaŭtra przyjša z Zawałaki trywožnaja wiestka, što Zawałacki arhanisty przybiŭ da śmierci dzieka, Kuźmu Narcukiewiča. Iznoŭ špiešnym parađkam pajechaŭ prystaŭ Zarazaka ū Zawałaku, a za hadziŭku pośle jaho pajechaŭ (nieaficyjalna, kab paddziaržać ksiandza Marcinoŭskaha) i sam dziekan Kiškielis. Akazałasia, što Kuźma jašče żywie i sam, choć kulha jućy i z zawiazanym wokam, przyšoŭ na śledztwa. Tut užo Zarazaka wyjšaŭ z siabie i pastanawiŭ: albo razahnać usio zawałackaje duchawienstwa, albo pamiryć jaho nazaŭsiody. Na hety raz śledztwa išlo ū domie papa Dudziuka, kudy zaklikali ūsiech winawatych i przyčasnych.

Akazałasia, što pośle tych slaŭnych pachowinaŭ, dziekan z arhanistym spatkaliŭsia ū Šlomy i, dobra dziubnuŭšy, zawiali dysput ab wiery i nabaženstwie. Pakul razbirali punkty pastaronnyja, dyk jašče ničoha, ale jak dajšli da špiewu i arhanisty abśmijaŭ carkoŭny chor — tut užo dziekan nia moh strymacca i lapnuŭ pracioŭniku aplawuchu z usiaho plača. Tahdy arhanisty nawaliŭsia na dzieka z kulakami i z nahami, zbiŭ jaho na ziamlu, abkrywawiu i „przybiŭ da śmierci“. Tut ustupiŭsia sam Šloma i zžaliŭsia nad niaščasnym dziekanom: przykažaŭ swajej Sorcy maŭčać i, bajučysia adkazaŭnia, abliŭ dzieka wadoj i pieraciehnuŭ jaho ū jahonuju chatu, a sam wiarnuŭsia damoŭ, zapior dźwiery i zhaŭ lampu, ale nia moh zasnuc. Ale tut dawiedaŭsia ab takim „paruhaŭni prawasłaŭja“ sam pop Dudziuk i paklikaŭ wuradnika. Wuradnik obhlediŭ dzieka, što toj byŭ abkrywawieny i nie waruŭšysia, dyk razbudziŭ i zaklikaŭ Šlomu, i staŭ pišać pratakoł. Spalochany Šloma nie chacieŭ pierš ničoha hawaryć, ale, dastaŭšy dwa razy ū wucha, saznaŭsia ūwa ūsim ad pačatku da kanca. Jak pratakoł byŭ koŭčany, dyk tymčasam i Šloma przyšoŭ k sabie, a nawet aśmieliŭsia padstupić da wuradnika i paprasiŭ jaho ū bakoŭku. Tam užo na stale stajała butelka dobrej wiśniouki, a pad butelkaj lažała piacirubloŭka. Wiedama, pratakoł astaŭsia biaz chodu.

Świątkawańnie Litoŭskaj Niezależnaści.

16.II.1918 h. Litwa była abwieščana na niezależnaj dziaŭstwach. Woś za ŭwieś litoŭski narod kożny hod świątkuje hety dzień, jak najbołšaje swajo nacyjanalnae swiata. Toje-ż samaje było i stoleta, kali 16.II. minula 17 hadoŭ ad času abwieščannia niezależnaści Litwy.

Litoŭskaje hramadźianstwa ŭ Wilni świątkawała hety dzień u nastupnym paradku.

A hadz. 10 ranicy ŭ kaściele św. Mikalaja adbylosia ŭračystaje nabaženstwa, jakoje adpraŭleŭ Ks. Wiskont, a kazańnie kazaŭ Ks. Raštutis. Padčas nabaženstwa chor. pryhoża piaŭ kascielnija twory. Narodu u kaściele było poŭna. Byli pradstaŭniki ad biełarusau i ad palakoŭ.

A hadz. 7 wiečaram u zal litoŭskaj himnazii im. Witaŭta Wialikaha adbyłasia ŭračystaje akademijskie ŭračystaje dñia Litoŭskaj Niezależnaści.

Zala, bitkom nabita publikaj, była pryhoża ŭdekorawana. U hlybi sceny krasawaŭ slaŭny i šyroka wiedamy ŭ litoŭskim mastactwie abraz litoŭkimaŭ z karaŭlotam, jakaja pradučy na im wuča hramaty dzicia swajo. Abraz hety nadawaŭ ton usiej akademii, na jakoj wyrazna wykazawałasia značeńnie dla litoŭskaj niezależnaści litoŭskaj nacyjanalnej kultury.

Pieršym punktam prahramy akademii było ŭstupnoje slowa Staršyni Wilenska Litoŭskaha Tymčasowaha Kamitetu hram. K. Stašysa, jaki padkreśliŭy haloŭnija mamenty ŭ historyi litoŭskaha narodu i jahonuju adpornaść na napor swaich worahaŭ, zaklikaŭ litoŭskaje hramadźianstwa da tworčaj kulturnaj pracy dzieła zamecawannia i pašyreńnia niezależnaha bytu litoŭskaha narodu.

Pašla ŭstupnaha slowa Staršyni

nastupili prywitańni. Pieršym witaŭ litoŭcaŭ u dzień ich wialikaha nacyjanalnaha swiata ad imia Biel. Nac. K-tu hram. Ul. Kazłoŭski, padkrešliwajučy značeńnie litoŭskaj niezależnaści tak-ža i dla sprawy niezależnaści biełaruskaha narodu.

Pašla pradstaŭnika Biel. Nac. K-tu jašče wystupali z prywitańniem litoŭcaŭ: student ukrainiec ad imia Kruška Ukrainskich Studentaŭ i student biełarus, M. Ščors—ad imia Biel. Studenskaha Sajuzu.

Aprača hetych prywitańniaŭ wusna, było nadasłana celaje mnoŭstwa prywitańniaŭ u telehramach i pišmach.

Adnym z haloŭnych punktaŭ prahramy akademii byŭ referat Ks. K. Cybirasa na temu: „Narodnaje wychawańnie i my“. U referacie swaim prelehent padkreśliŭy podstawowyja iskladowyja čaściny ŭ narodnym wychawańni, rolu ŭ hetaj sprawie starejšaha i maładziejšaha pakaleńnia, zaklikaŭyčy ŭrešcie litoŭskaje hramadźianstwa da supolnaj pracy na niwie litoŭskaj narodnaj kultury, jakaja žyjaŭlajecca adnej z haloŭnych padstaŭ narodnaj woli i ščaścia.

Pa referacie byŭ wykanany celý rad litoŭskich narodnych pieśniaŭ, a ŭrešcie pieršy akt opery „Biruta“, jaki, jak swaim žmiesťam, tak krasoj i daskanalnaściami wykanannia, sapraŭdy začarawaŭ hašciej prysutnych na akademii. Zakončyłasia akademijskie litoŭskim nacyjanalnym hymnam, jaki adapiajała publika.

Cikawa adznačyć, što ŭžo ad celaha radu hadoŭ u dzień litoŭskaha nacyjanalnaha swiata witaŭcŭ litoŭcaŭ tolki biełarusy i ukraincy. Dobry heta znak, znak żywoj družby troch bratnich i susiednich narodaŭ.

P. Ł.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

Канфіскацка „Калосье“. Па загаду віленскага гарадскога Старасты дñя 19-га г. м. паліцыі сканфіскавала кніжку 1-ю беларускага літаратурна-навуковага часопісу — „Калосье“.

Характэрна, што „Калосье“ пакінула друкарню ў пачатку гэтага месяца, і толькі пасля больш, як двух тыдняŭ Стараста адумаўся сканфіскаваць гэты часопіс.

Сканфіскавана „Калосье“ за вершы Машары „На пералом“ і „Я хачу, каб ты сыпавала“, а так-жа за верш А. Гурыновіча „Перш душылі пань, што шляхтай зваліся“, пісаны ў канцы XIX стагодзьдзя.

7.XII.1934 г. гэтае прызнаньне мітрапалітам аб патрэбе праваслаўнага календара папольшу пераслаў выдавецтву „Głos Prawosławia“, якое цалком надрукавана на першай бацьне „Kalendarza Prawosławnego“.

Вось абразок душпастырства маскалёў на беларускім царкоўным пагосьце.

Сідарук.

Агульны гадавы сход сяброў Т-ва Прыяцеляў Беларусаў пры У. С. Б. адбудзецца дñя 24-га г. м. у VI-й залі галёўнага будынку ўнівэрсытэту. Пачатак сходу а гадз. 10 мін. 30, другі тэрмін—гадз. 11 я.

Рэфэрат на тэму: „Раздрабленьне зямельных гаспадарак на Віленшчыне“ прычытае 23.II. у памешканьні Бел. Студ. Саюзу (Завальная 1) студэнт аграноміі і сябра Саюзу Засім Піліп. Уваходьвольны. Пачатак а гадз. 19-й.

Пчалярская вечарына. Рэдакцыя „Беларускае Борці“ ладзіць дñя 3-га сакавіка сёлета, у зал. Литоŭскага Студэнскага Саюзу (Віленская вул. 28—2) вечарыну, з адпаведнай лекцыяй дзеля прапаганды пчалярства і спажывацкай мёду. Пачатак а гадз. 7.

Шосты гадавы балъ Студэнскага Саюзу Беларускага, Литоŭскага і Украінскага адбудзецца ў Вільні ў суботу 2-га сакавіка сёлета, у залах Музычнае Консэрваторыі (Конская 1). Пачатак а гадз. 22.

лепш задаўна ня ждучы жвірнацца да dochtara i nie zwodzić siabie prastudaju, ci znoŭnia bačyć usiaje pryčyny kašlu ŭ kureńni wyklučna. Asabliwa padzaronym budzie kašal u siamji, dzie niechta ŭžo chwareŭ na suchoty.

3). Niekatoryja chwaroby, jak wadzior i kokluś u dzieciej, a zapaleńnie lohkich u dorosłych pakidajuć pa sabie doŭha trywajučy ciazki kašal. I tutaka budźma astarožnymi, dzieła taho, što ŭ ludziej mała adpornych, abniedužaŭšych pa ciazkaj chwaroście, lohkija robiacca chutka miescam, dzie suchoty mocna razrastajuca.

4). Bywaje časam z suchotami i naś. Čalawiek nia kašlaje, nie pakezwajacca ŭ jaho z horla kroŭ, ahulna jon nat dobra čujecca, a woś nia hle-dziačy na dobruju achwotu da jady, jon chudzieci-mie. Inšyja ad samaha pačatku nia majuć achwoty da jady a zatoje ŭ trybuchu ŭ ich balic niešta, da taho jašče dachodzić wanity, wolnaść. Uwaha čalawieka nakiroŭwajacca na henija wośprajawy, a pakul niechta zdumaje ab suchotach moža być ŭžo pozna.

5). Maładzja dziełčata z biełaju prazrystaju twaraju, što lekujucca na „niedachop krywi“, pawinny padumać, što ichnija blednaść moža być chutkaju i adzinaju prajawaju nadta ranniaje pary suchotaŭ.

6). Dušanaść, na jakuju narakajuć časam ludzi pry ciazkejšaj krychŭ rabocie, kali heta ŭ maładych ludziej sa zdarowym sercam, moža taksama być adneju z rańnich prajawaŭ suchotaŭ.

7). Inšym razam pačatak suchotaŭ prajawia-jacca bollu ŭ hrudziach, kolkami ŭ baku, zaciažnymi zapaleńniami lohačnaje balonki. Henija prajawy mohuć na niejki čas spynicca, kab paźniej wiarnucca z bolšaju jašče natuhaju.

Rastralańnie ŭ Sawietach Br. Taraškiewiča, S. Rak-Michajłoŭskaha i Dwarčanina.

U Wilniu pryšla wiestka, što Br. Taraškiewiča, jaki prabywaŭ u Maskwie, balšawiki rastralali. Adna ryskaja hazeta, niekalka dzion tamu, padała wiestku, što Rak-Michajłoŭski i Dwarčanin, jakija byli balšawikami sasłanyja, tak-ža rastralany. Hetyja wiestki apublikawali mnohija hazety. a ŭ Wilni „Kur. Wilenski“ i „Słowo“.

Br. Taraškiewič, staršynia „Беларускай Сялянска-Работніцкай Грамады“, pašla likwidacyi hetaj partyi, Wilenskim Akružnym sudom byŭ zasudžany na 12 hadoŭ katarhi. Pašla warunkowaha pradčasnaha zwalnien- nia z wastrohu, Taraškiewič uciok z Polšczy i z Hdansku kiraŭaŭ nielehal- naj kamunistyčnaj dziełnasciaŭ u Zach. Biełarusi. Byŭ złoŭleny polskaj palicy-jaj i zasudžany Wilenskim Akruž- nym sudom, druhi raz, na 8 hadoŭ katarhi. Pašla hetaha Sawiety abmia- niali Taraškiewiča ŭ abmienienie palityč- nymi wiaźniaŭ z Polščaj.

Rak-Michajłoŭski—b. pasol i dzie- jač „Бел. С. Р.-Грамады“, razam z Taraškiewičam zasudžany ŭ procesie „Hramady“ na 12 hadoŭ katarhi, pa- šla pradčasnaha warunkowaha zwal- niennia z wastrohu uciok u Sawiety.

Dwarčanin—b. pasol klubu „Zma-

hańnie“. Jaho za kamunistyčnuju dzieł- naść Wilenski Akružny sud zasudziŭ na 8 hadoŭ katarhi. Sawiety wymie- niali Dwarčanina ŭ abmienienie palityč- nymi wiaźniaŭ z Polščaj.

„Žwiazauisia z niechryščaj i prapaŭ za ništo“.

Kali Branislaŭ Taraškiewič sia- dzieŭ u polskaj turmie, bačka Brani- slawa, stery Adam Taraškiewič, tady wyraziŭsia ab palityčnaj dzieł- naści swajho syna tak: — „žwiazauisia z niechryščaj i prapaŭ za ništo“.

—o—

Praŭda, hetyja žudasnyja wiestki ab rastrelach uspomnienych biełaru- saŭ balšawikami dahetul nie prawie- rany. Nadta mahčyma, što jany — zwyčajnaja — choć hadkaja — nie- čaja wydumka; adnak, wiedajučy ad- nosiny maskoŭskich balšawikoŭ da biełaruskaha narodu, usiaho možno spadziawacca. Dyk praŭdziwymi asta- jucca slovy staroha Taraškiewiča ŭ adnosinach da ŭsiech biełarusau, što žwiazelisia z balšawikami, bo choć jany fizyčna i żywy, dyk maralna dla biełaruskaha narodu pamioršyja.

„Dobraja palicyja i blahaja apazycyja“.

(Z pramowy min. Kaścialkoŭskaha ŭ senackaj komisii).

Nadowiačy ministr unutranych spraŭ Kaścialkoŭski skazaŭ pramowu, u jakoj, pašla niadaŭniašniaj pramowy ŭ Sojmie, wyrazna pastawiŭ kiraŭničy rul unutranej polskaj palityki.

Ministr Kaścialkoŭski čwierdziŭ, što ŭ Polšczy takaja palicyja, jakoj niamia na swiecie — najlepšaja, a pa- licejskija žwiazanyja wielmi surowym rehulaminam i trymajucca ŭ mocnaj dyscyplinie. Kali dzie bywaje, što pa- licyja stralaje, dyk heta jość złoje dziełannie apazycy — čwierdziŭ mi- nistr, bo apazycyja nastrojwaje ahre- syŭna da palicyi roznyja elementy.

Pramaŭlajučy-ž da ukraĩnskich pa- sloŭ, min. Kaścialkoŭski skazaŭ miž inšym hetak: — Kamu maju dawać deklaracyju ab nacyjanalnych mien- šaściach? Hramadźianstwu ci wam? Hramadźianstwu patraplu jaje dać u takoj formie, u jakoj pryznaju słušnaj i adpawiednaj Wam jaje dawać nia budu. Wy žadajecie deklaracyi i pry- račeńnia, a sami nia wyjawili lojal- naści da polskaj dziaŭstwy.

Pry hetym min. Kaścialkoŭski wy- jawiŭ swaju nadzieju, što hetyja uk- rainskija pasly ŭžo bolš u polski par- lamant nia pryduć, bo ich, byccam, ukraĩnskija wybarščyki nia wybieruć(?)

Dalej min. Kaścialkoŭski ab uk- rainskich pasloch kazaŭ hetak:—Wa-

ša dziełnaść škodnaja dla polskaj dziaŭstwy i ukraĩnskaha hramadźian- stwa; robicie ŭsialakija kryŭdy, jakija tolki polskaj dziaŭstwie možaće zra- bić. Heta nia jość darohaj da sužyc- cia palakoŭ z ukraĩncami. Heta daro- ha da ražednywańnia.

Ukraińcy zabili Pierackaha. Min. Kaścialkoŭski ŭ hetaj-ža pramo- wie zajawiŭ, što B. Pierackaha (b. min. unutranych spraŭ) zabili ukraińcy; pa- klikaŭsia pry hetym ministr na „Biu- letyn krajowaj ekzekutywy“ i na „Uk- rainskaha nacyjanalistaha“, dzie napisa- na, što Pieracki byŭ najbołšym škod- nikam dla ukraĩnskaj sprawy. Pry he- tym min. Kaścialkoŭski skazaŭ, što min. Pierackaha zabila ukraĩnskaja arhanizacyja.

Heta pramowa kiraŭnika polskaj unutranej palityki jość adkazam na ŭsie ukraĩnskija zajawy — u Sojmie i Senacie — u sprawie terytoryjalnej aŭtanomii.

Uważajem, što heta jość adkazam i paslu Jaremiču, jaki ŭ apošniej sojmawaj pramowie hetak mocna pia- jaŭ himn chwały min. Kaścialkoŭ- skamu.

Napaśledak treba adciemić, što, jak widać z hetaj pramowy ministra, uhody z Ukraĩnskimi Klubami nia bu- dzie.

Dr. Stanisław i dr. Jadwiha Hrynkiwicy.

Suchoty (Tuberkuloza).

Suchoty ŭ dorosłych ludziej. Suchoty amal nie zaŭsiody možno wylekawać, kali pačać leka- wańnie na samym pačatku chwaroby. Dzieła taho treba było-b wiedać, jak henaja chwaroba prajaw- lajacca ŭ najraniejšym peryjadzie, kab paznać, ci niechta z chatnich nie zachwareŭ.

Razhledziŭ ciapier koratka tyja z najčaściej- šych sposabaŭ, jakimi chwaroba pačynajacca.

1). Čalawiek, jaki byŭ dahetul zusim zdaro- wy, nikoli raniej nie chwareŭ, byŭ duzym, ničoha blahoha ŭ sabie nie pačuwaŭ, raptoŭna pa ciazkaj fizyčnaj pracy, abo nat unačy siarod snu, zakaš- laje, a sa sploŭkami adychodzić bolšaja ci mien- šaja kolkaść krywi. Kroŭ moža chutka spynicca, moža paŭтарыцца niekalki razoŭ toje samaje jašče ŭ praciahu paru najbližejšych dzion. Potym usieŭ- ka byccam supakojwajacca, adnak nia ščyra, dzieła taho, što paždaŭšy jašče bolš — razwoj chwaroby idzie napierad i lekawacca ŭžo pozna.

Biazamoŭna, nia kožnaja kroŭ u sploŭkach pakazywaciŭ na suchoty. Šmat jakija inšyja pry- čyny mohuć wyklikać kroŭ z horla. Kab nie palo- chacca darma — najlepš u hetkich nahodach žwiarnucca da dochtara i toj nam skaža, što majem du- mać i rabić.

2). Inšym razam pačatak suchotaŭ pakazwa- jacca suchim kašlam. Čalawiek dahetul zdarowy, nie stary, nie prastudžany, kašlaje panočach kaš- lam suchim, doŭha trywajučym. U takich nahodach

8). Ahulnaje abniedužańnie, slabaść moža apawiašać suchoty.

9). Čalawiek pačynaje dastawać napadaŭ tras- cy, čuje pierad hetym i pry hetym choład pa ce- lym cieľe. Pašla trasцы мае haračku i pacieje. Trasca prychodzić rehularna abo naskakwaje nie- spadziečki. Časta ludzi dumajuć, što heta malary- ja, a heta taksama adna z mahčymaściami pačatku suchotaŭ.

Inšym razam chwory nia мае ani trasцы ani harački a pacieje tolki načami. Poty nadta niłami- lyja, chwory, nat i nia dumajučy ničoha ab suchotach, bačyć pamiz imi i inšymi potami wialikuju rožnicu.

Dyk z pierakazanych wyšej mahčymaściami ba- čym, jak roznajaka pačynajacca henaja strašnaja chwaroba. Čym bolš henych prajawaŭ u adnaho čalawieka, tym bolš možna bajacca, što heta su- choty, i treba, kab jon sam ci kab jaho niechta paslaŭ jaknajchutčej da dochtara. Nia ždać, pakul čalawiek taki zusim abniedužaje, tutaka pozna ŭžo pačać lekawańnie i jano moža ničoha nie pamahčyć.

Suchoty—adna z chwarobaŭ, jakuju dastaje- ca pa bačkoch. Treba heta razumić nie dasłaŭna, što mać ci bačka nadzialaje swaich dziełcej chwo- raściu (chacia i tak bywaje), a što ŭ siamji suchot- nikaŭ majacca spadkabiernicki nacił da henaje chwaroby. Čaj tolki čalawiek мае niespahadaju- čyja jamu ŭmowy, kali pry henym budzie nacił da chwaroby, — ŭžo blada. Lohka tut zrazumieć, što adnolkawyja ŭmowy nie zaŭsiody ŭ usich da- duć chwarobu. Adzin mieŭ spadkabiernicki da jaje nacił, inšy nie.

Lahčej zachwareje čalawiek, jaki budučy ma- lym mieŭ anbielskuju chwarobu ci skrofuły.

Staršynia Ukrainskaj Parlamantarnaj Re- prezent. pytajecca ŭ min. Kaściakouškaha.

Pašla wiadomaj pramowy min. Kaściakouškaha ŭ senackaj komisii, u jakoj jon, miž inšym, prahawarwajučy da ukrainskich pasloŭ, ska-zaŭ, — „Wy prychodzicie da mianie i tady našyja hutarki majuć zusim inšy charakter, a pašla spatykajusia z wialikimi niespadziankami na publičnym forumie. Wašy wystupy ŭ Sojmie, Wašy zajawy ŭnutry i nawonki nia zhodnyja z tym, što haworycca ŭ małym kružy. Nia maju namieru j

nie chaču prymać učasčia ŭ hetaj dwuličnaj ihry,“ — staršynia Ukrainskaj Parlamantarnaj Reprezentacyi pa-soł Dr. D. Lewicki publična, adkry-tym pišmom z dn. 17 h. m., žwiar-nušsia da min. Kaściakouškaha z za-ptańniem — prośbaŭ padać fakty takaj „dwuličnaj ihry“, h. zn., čto i kali z ukrainskich palitykaŭ stawiŭ inakš palityčnyja sprawy ŭ hutarkach z mi-nistram, a jnakš na parlamantarnaj trybunie?

Japonska — Mandžurska — Kitajski blok.

Niadaŭna adbylisia pierahawory ŭ Nankinie pradžynikaj Japonii z kitajskimi dyktatarami hien. Čeng Kaj-Šekam. Pierahawory hetaja adbywali-sia dziela ŭstanaŭleńnia supolnych punktaŭ Japonska-kitajskaha dawa-wozu, jak i maje stwarzyć azijacki blok dziaŭžaŭ — Japonii-Mandžuryi-Kitaju.

Apošnimi hadami Japonija adab-rala ad Kitaju wializarnyja terytoryi zamli. Zdawalasia, što japonska-kitaj-skaja wajna da śmierci paswaryć he-tyja narody. Tymčasam stanowic-ca naadwarot. Japonskija ŭplywy ŭ Kataju ŭščiaŭ rastuć. Sajuz Japonii-Mandžuryi-Kitaju moža ŭzraści ŭ ta-kuju siłu, jakaja nia ŭstupić celamu świetu.

Pawodle hazetnych infarmacyjaŭ

dahawor hetaj abymaje hetkija punk-ty: 1) Japonija, Mandžuryja i Kitaj tworać supolny azijacki blok. 2) Kitaj wystupić z Lihi Narodaŭ, 3) Kitajski ŭrad wyhanie ŭsich eŭropejskich i amerykanskich daradnikaŭ, a na ich miejsca woźmie daradnikaŭ japonskich, 4) Japonija deść Kitaju hrašowuju pamohu, 5) Kitaj sarwie zaležnaść z bielaj rasoj i zaklučyć ciešny sajuz z Japonijaj.

Heta pakazwaje, što Japonija pa-šyraje swaje ŭplywy pa celym Kitaju i nawodzić u Azii swaje paradki, ja-ki ja majuć wyhnać adtul eŭropejcaŭ i amerykancaŭ.

Nie zdabrawać budzie ŭ Włady-
wastoku i ahułam na pahrańčy kitaj-
ska-mandžurska-rasiejskim i bałša-
wikom.

Пісьмы з вёскі.

З сялянскага жыцця.

Краснае, Маладэчанскага пав. Жывуць у нас густой масай адны беларусы. Урадавыя становішчы ў самаўрадах і ў адміністрацыйнай зай-маюць паліцыю, пераважна прыбыв-шыя з Польшчы, у многіх выпад-ках польскія асаднікі. Вёскі засе-лены беларусамі-праваслаўнымі, а фаліваркі — беларусамі-каталікамі. Гэтыя апошнія ўважаюць сябе за паліякоў. Няграмаднасьць сярод на-шага сялянства вялікая: каля 80% ня ўмеюць нават чытаць. Адвечны вораг — гарэлка губіць да астатку нашых сялян. Цяпер п'юць дэнатурат.

Вечарамі збіраюцца жыхары з усяе вёскі ў адну хату — чаты-рох граюць у карты, арэшта пры-глядаюцца. Моладзь дзічэе — да бязпамяці танцуе, а ў танцах між сабою крывава б'ецца: бываюць

буря. Над Няміежыняй, надо-
wlačy, pranieślasia straśnaja burja,
jakaja pazwaročwala ślabejšyja bu-
dynki, palamała lasy, schapiła 8 balo-
naŭ i paniesła z saboj.

Змяна konstytucyi ŭ Sawie-
tach. Bałšawiki, za prykładam eŭra-
pejskich dziaŭžaŭ, zadumali zmianić
swaju konstytucyju. Ad hetaha lepš
tam nia budzie, bo buduць wykonywać
konstytucyju tyja-ž bałšawiki.

Z KRAJU.

З жыцця польскіх асаднікаŭ.
Nia mała ŭ našym Kraju jość pols-
kich, wajskowych i cywilnych, asadni-
kaŭ. Haspadarki ichnija dla našaha
sialanstwa nia słužać prykładam, bo
bielaruskija sialanie lepš haspadarać
ad asadnikaŭ. Miascowyja sialanie
nie biaruć ad asadnikaŭ ni jakich pry-
ładaŭ. Asadniki żywuć swaim, polskim,
asobnym życciom. Majuć jany swaje
arhanizacyi, z poŭnaj swabodaj dzie-
jańnia.

16 h. m. u Brasławie adbyŭsia
žjezd asadnikaŭ z celaha pawietu. Na
žjezdzie byŭ starasta St. Trytko i pas.
Kaminski z B.B. Staršynia žjezdu ska-
zaŭ, što asada dla asadnika nia jość
naharodaŭ, ale placoŭkaŭ, na jakaj
asadnik robić dziaŭžaŭna-tworčuju
polskuju rabotu. Z sprawazdačy wi-
dać, što ŭ Brasławskim pawiecie jość
121 asadnikaŭ wajskowych i 325 asad-
nikaŭ cywilnych. U minułym hodzie
hetaja asadniki dastali 8 tysiać zł.
sieŭnaj pażyčki.

калецтвы і забойствы. Школьная
моладзь расьце „на лес глядзячы“ —
з чужой мовай — польская школа ня
можа рабіць уплыву на беларускіх
дзяцей, бо ў хаце супярэчны дух
і настрой.

Праца беларускага інтэлігента
сярод нашага сялянства надта цяж-
кая, а да гэтага без падтрыманьня
ды з перашкодамі з боку „сіль-
нейшых“.

Адзіны спосаб вызвалення з
цэмы нашага сялянства — гэта
асьвета ў роднай мове. Грэба шы-
рыць асьвету пазашкольную — за-
кладаць беларускія бібліятэкі-чы-
тальні, распаўсюджваць беларускае
друкаванае слова, ладзіць беларус-
кія прадстаўленьні і арганізаваць
моладзь у культурна-просветныя
арганізацыі.

Той, хто гэтага ня робіць і гэт-
кай рабоце перашкаджае, — зьяў-
ляецца адказным прад Богам і гі-
сторыяй. Гісторыя гэтых людзей
асудзіць ганьбай. Сп—чын.

Našaje жыćcio.

M. Haradyšča, Baranawicka-
ha paw. Naša miastečka lažyć na na-
wahradzka-baranawickim trekcie nad
rečkaj Serwač. Čyhunki bliska niama,
dyk uwieś ruch miż Nawahradkam
i Baranawičami koncentrujecca na trak-
cie. Trekt lučyć, praz Stałowičy, Ha-
radyšča i Walaŭku, Baranawičy z Na-
wahradkam.

Nasieleńnie čysta bielaruskaje.
Haworym my tut usiudy pabielarusk.
Niekatoryja dziaŭčaty wylazić z pol-
ščynaj, kab žwiarnuć na siebie ŭwahu
prybyša — „Galilejca“. Ale hetakich
dziaŭčat u nas mała. Rešta ŭ nas
usie świadomyja bielarusy.

Ziamla ŭ nas „lohkaja“ i čarna-
ziom. Nadziely razdrabilisia. Niekato-
rym dastajecca adnamu abo i poŭ-
hektara. Niama na čym na't chaty pa-
stawić. Ludzi żywuć — harujuć biaz
chleba i pracy. Nichto imi nia cikawic-
ca. Sialanie za peśledniuju żywiołu sta-
rajucca kupić kawalak ziamli, kab za-
biaśpiečyć sabie i swaim dzieciom mini-
mum prażyćcia. Jašče u pieradkry-
zysowyja časy adbywalisia parcelacyi
dwaroŭ, daŭhi z jakich abciažywajuć
ciapier niekatoryja wioskach prawodziacca
kamasacyja. Štož z taho, kali jana
prawodziacca biaz przyrekiziamli. Ahu-
lam kažućy, жыćcio našaje marnaje
i čornaje. R and.

Roznyja wiestki.

Z POLŠČY.

Ciažary sialanstwa. Z sojmawaj
trybuny dawiedwajemsia, što ŭ Polščy
sialanstwa pastupowa biadnieje: min.
Paniatouški kazaŭ — za apošnija 4 ha-
dy spażyćcio pramysłowych tawaraŭ
i ziemiarskich praduktaŭ abnizilasja
na 53 prac. Pasoł Četwertynski kazaŭ
— majem siańnia dźwie Polščy, adnu
bahatuju — kazionnuju, i druhuju, ka-
toraja z biady nia wychodzić i što
raz hlybiej u joj hraźnie. Wioska pla-
cić padatkaŭ u 1935 hodzie ŭ čatyry
razy boľš, čymśia ŭ 1929 hodzie.
Pasoł Karnecki kazaŭ, — što 600 ty-
siać dziaćlej nia maje školy.

Z ZAHRANICY.

Abisynija suproć Italii. Italjan-
ski ŭrad pasłaje swajo wojska ŭ
uschođniuju Afryku i hetym zastraša-
je Abisyniju, kab jana zhadziłasia
spaŭniać damahańni Italii. Ale Abisy-

nija nia ŭstupaje Italii i hatowa bara-
nicca ad napaści italianskaha wojska.
Hazety padajuć, što za Abisyniju za-
stupicca Japonija.

Anhielskija parlamantarysty ab
nacyjanalnych mienšasćiach u Polš-
čy. 11 h. m. u anhielskim parlamen-
cie adzin z pasloŭ padaŭ ministru
zahrańčnych spraŭ interpelacyju ŭ
sprawie stanowišča Polščysupročtrak-
tatu, jak i hwarantuje prawy nacyjnal-
nym mienšasćiam. Ministr adkazaŭ,
što anhielski ŭrad, tak sama, jak i ŭra-
dy inšych dziaŭžaŭ, stać na tym sta-
nowiščy, što adnastaronna traktataŭ
nie kasujecca, a dziela hetaha i trak-
tat ab mienšasćiach uwažaе права-
mocnym.

Aryšty ŭ Niamieččynie. Hazety
padajuć: u Niamieččynie hetymi dnja-
mi adbylisia sensacyjnyja aryšty —
aryštoŭwali wyšejšych čynoŭnikaŭ, pub-
licystaŭ i supracoŭnikaŭ z dyplomataŭ.

Бульбаед, катлетаед і беларуская опэра.

(Фэлетон).

Адзін раз (гэта было нядаўна)
беларускі бульбаед спаткаўся з бе-
ларускім катлетадам на беларус-
кім спектаклі.

Бульбаед — ведама як буль-
баед — трохі пузаваты, трохі таў-
ставаты, але рослы і моцны, як
смалены дуб. А катлетаед — ху-
дзенькі, тоненькі, як тая паненка з
„Панскага Ігрышча“, у якой ням
ніякага складу. Катлетаед, хоць
і ўгадаваны на бульбе, але буль-
бы ўжо ня хоча, а ўсё мяркуе, каб
дзе схавіць панскую катлетку. А
наеўшыся катлетак з панскага ста-
ла, мяркуе, каб дзе пагуляць, а па-
гуляўшы — пайсьці на „вучоную“
дыскусію і там быць прысяжным
праціўнікам усіх і ўсяго.

— Што-ж чуваць, паночку —
кажа бульбаед, дзякуй Богу маем
нарэшце беларускі спектакль. Доў-
га мы чакалі яго.

— Маём то маём, але які гэта
спектакль — адказаў скрывіўшыся
катлетаед. Рэжысёр то яшчэ сю-
ды-туды, але каго ён набраў і хто
грошы збірае? Вось пабачыце,
што будзе дэфіцыт. Бо хоць публі-
кі і многа, але калі гаспадарка сла-
бая, то ўсё марна пойдзе. Людзей,
бачыце, у нас няма — ўздыхнуў
катлетаед.

— Якто няма, то-ж глядзіце,
поўная зала. І артыстаў прыбывае.
Расьцём, паночку, расьцём! Мож
з часам будзем мець у Вільні свой
беларускі тэатр..

— Што тэатр? Нашто ён па-
трэбен? Вот каб опэру нам, вот та-
ды мы зажылі-б. А ведаеце што —
пачаў з ажыўленьнем катлетаед —
Грэчанінаў пачаў пісаць белару-
скую опэру. Уважаю, што абавяз-
кам усіх беларусаў ёсьць злажыць
і паслаць грошы, каб опэра
чымскарай убачыла сывет. І хоць-
бы яна каштавала некалькі тысяч, то
трэба натужыцца і здабыць опэру.

— Пачакайце паночку! — у нас
няма яшчэ добрага і таннага на-
роднага сьпеўніка — адказаў буль-
баед. Вось людзі з вёскі пішуць
і дамагаюцца сьпеўніка: „Прышлі-
це, кажучь, беларускі сьпеўнік, бо
ў нас ёсьць і сілы і ахвота, а ня-
ма народнага сьпеўніка, прышліце
чымскарай“. А што ты пашлеш,
калі такога сьпеўніка няма, а калі
дзе і ёсьць, то за яго хочучь ша-
лёную цану. Вось пакуль опэру,
трэба надрукаваць добры і танны
беларускі сьпеўнік для народу.
Добрая рэч опэра, але яна дара-
гая і з опэрай яшчэ пасьпеём. У
нашай беларускай беднаце цяпер
— гэта пакуль-што люксус.

— Што вы? Што вы? — зама-
хаў рукамі катлетаед.

Што хацеў даказываць кат-
летаед, разабраць трудна было, бо
пачаў гарачыцца, але на выручку
яму падбег маленькі, лысенькі па-
ноч, які, прыжмурваючы свае і так
вузенькія вочкі, пачаў аргумента-
ваць з цэлай павагай патрыярха.

— Я, бачыце, стаю за белару-
скую опэру. Опэра — гэта знак
культуры народу. Пакуль беларус-
кі народ ня будзе мець сваёй опэ-
ры, ніхто ня прызнае яго за народ

культурны. Ды апроч таго опэра
мае і вялікае палітычнае значэнь-
не. Вось, на той прыклад, каб па-
ставіць беларускую опэру ў Празе,
у Парыжы або Лёндане, то белару-
сы зараз-жа здабылі-б для сябе
незалежнасьць. А так што? Дабі-
ваемся ўжо столькі гадоў незалеж-
насьці і няма яе. А каб паставіць
заграницай спэру, дык людзі пагля-
дзелі-б і сказалі-б: „Вось якія бе-
ларусы! Яны ўжо і опэру сваю
маюць, ну так дадзем ім незалеж-
насьць“. Вы не разумеете, якое
мае значэньне опэра. Вось я езь-
дзіў на сусьветную канфэрэнцыю,
дык я ведаю. Я дванаццаць мэмо-
рыялаў туды завёз, дабіваючыся
незалежнасьці — і нічога. А веда-
еце чаму? Ня было ў мяне белару-
скае опэры. Так і вярнуўся ні з
чым..

— Вось бачыце, бачыце, якое
мае значэньне опэра — пачаў із-
ноў катлетаед, але ўжо ня скончыў,
бо зазваніў званок, пагасьлі лямпы
і пачалася спектаклю часьць другая..

— Бедная ты, Беларусь, што
маеш такіх палітыкаў, якія опэрай
хочуць збудавачь для цябе неза-
лежнасьць, — гаварыў, ідучы на
сваё месца, бульбаед. І яшчэ такія
людзі езьдзілі на сусьветныя кон-
фэрэнцыі!

— Пачаўся спектакль. Пачаўся ён
і праходзіў так, як і ўсе беларускія
спектаклі. На сцэне было жыцьцё,
на залі вясьцеласьць і гэты спектакль
мусіць скончыўся-б так, як канча-
юцца і ўсе іншыя беларускія спек-
таклі, каб ня — танец „русалак“.
Пабачыўшы танец „русалак“, кат-

летаед прыйшоў у захопленне.

— Вот дык ёсьць на што паг-
лядзець! Глядзі, Мікола, то-ж гэтыя
русалкі і бяз портачак, толькі стуж-
кі паміж ног — шаптаў катлетаед
свайму таварышу.

— Ды спраўды бяз портачак
— адказаў Мікола. Падойдзем блі-
жэй, эгэтуль дрэнна відаць... І на
якога чорта табе опэра, там толькі
пляюць ды пляюць, а нічога не па-
казваюць, а тут вун што..

— Ах, якія стройныя русалач-
кі! — марматаў катлетаед, падсоў-
ваючыся бліжэй да сцэны..

— І няўжо гэта русалкі? — казаў
бульбаед да свайго суседа, таксама
бульбаеда.

— Гэта русалкі, толькі не бе-
ларускія, а парыскія — адказаў су-
сед. Беларускія русалкі — дык адзе-
тыя ў белае, доўгае адзеньне, ма-
юць нейкі надземны, таёмны від,
гэтыя дык толькі азадкамі бліска-
юць.. Беларускія русалкі стыдлі-
ся-б гэтак. Яны яшчэ без „заход-
няе культуры“..

— Глядзі, глядзі, у аднае ру-
салкі стужка абвалілася — шаптаў
катлетаед да свайго таварыша.
Ідзем бліжэй..

Падсунуўшыся бліжэй да сцэ-
ны, катлетаед з любасьцяй прыг-
лядаўся да парыскіх „русалак“. —
Вот дзе культура! — казаў ён сам
да сябе. Захоплены „заходняй куль-
турай“ катлетаед забыўся і аб опэ-
ры. Прыпомніў яе тады, калі трэ-
ба было напісаць фэлетон у „Род-
ны Край“, каб дастаць катлетку з
панскага стала. Kamar.